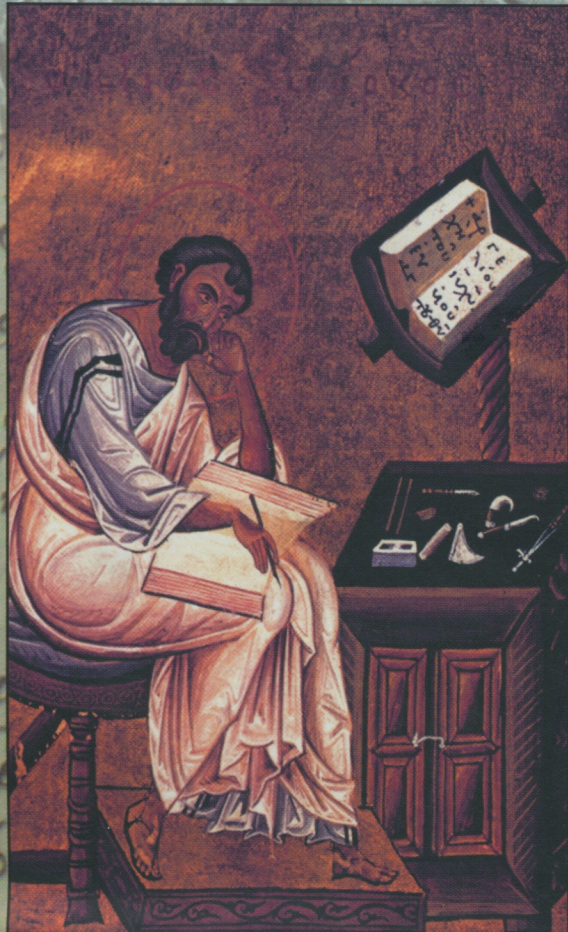

**FRANCISCO R.
ADRADOS**

**ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΑΣ**

ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΩΣ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

FRANCISCO R. ADRADOS

Επίτιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου

Complutense της Μαδρίτης

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΠΑΡΧΕΣ ΩΣ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

Μετάφραση: Alicia Villar Lecumberri

Επιμέλεια

Γ. Αναστασίου - Χ. Χαραλαμπάκης

Καθηγητές Πανεπιστημίου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 8 - ΑΘΗΝΑ

2003

σό και στη Δρήρο και γραφόταν, από μία δεδομένη στιγμή, σε ελληνικό αλφάβητο.

Επιπλέον, πρέπει να μιλήσουμε για την Ασία, όπου, αν διαβάσει κανείς τον Όμηρο, θα καταλάβει πόσοι λαοί ενεπλάκησαν στη δίνη του Τρωϊκού Πολέμου. Πάντως μας είναι άγνωστες, τη δεύτερη χιλιετία, οι γλώσσες των λαών των παραλίων, αν και έχουμε γνώση για τη Χεττιτική και τη Λουβική. Μόνο από την πρώτη χιλιετία γνωρίζουμε σε κάποιο βαθμό τη Θρακική, τη Φρυγική, τη Λυκική, την Καρική, τη Νεοχεττιτική, κ.λπ.

60. Συνοπτικά: στο τέλος της δεύτερης χιλιετίας με την κατάρρευση των μυκηναϊκών βασιλείων και τις δωρικές επιδρομές, η ελληνική γλώσσα κυριαρχούσε στην ίδια την Ελλάδα, αλλά μόνο εν μέρει κατέλαβε την εξωτερική ζώνη, όπως την Κύπρο, την Κρήτη και τη Λήμνο και χωρίς αμφιβολία μειοψηφούσε στην Ασία και σε άλλα μέρη, όπου είχε φτάσει η μυκηναϊκή εξάπλωση. Στα Β. περιοριζόταν από την Ιλλυρική και τη Θρακική περιοχή, στην Ασία από τη Φρυγική: επρόκειτο για ινδοευρωπαϊκούς λαούς, που είχαν φτάσει στα Βαλκάνια σε μεταγενέστερη περίοδο, αλλά ίσως παρασυρόμενοι μερικές φορές από τους Έλληνες: ο Θουκυδίδης (Β 29), και ο Στράβωνας (Θ 25) μιλούν για τους Θράκες και τους Φρύγες.

Ένα όχι απλό πρόβλημα είναι αυτό της Μακεδονικής γλώσσας, η οποία είχε αναπτυχθεί σέ μία περιοχή, όπου είχαν εγκατασταθεί οι Έλληνες πριν εισχωρήσουν στην Ελλάδα. Εξελληνίστηκε, καθώς εξαφανίστηκε από τον 4ο αιώνα π.Χ. Αλλά μας μένει η αμφιβολία, αν ήταν μια ινδοευρωπαϊκή γλώσσα διαφορετική από την Ελληνική, ίσως της ομάδας της Ινδοελληνικής, όπως η Θρακική και η Φρυγική, ή αν ήταν μία μεταγενέστερη ελληνική διάλεκτος.

Τη γνωρίζουμε μόνο από τα λίγα σχόλια που παρουσιά-

ζουν ειδικά χαρακτηριστικά, από τα οποία το κυριότερο είναι η τροπή του δασυνόμενου ηχηρού σε ηχηρό χωρίς δάσυνση, σε αντιδιαστολή προς το ελληνικό δασυνόμενο άηχο (δάνος αντί θάνατος), όπως γίνεται, ανάμεσα σε άλλες γλώσσες, στην Ιλλυρική, τη Φρυγική ή τη Σλαβική. Άλλα χαρακτηριστικά συμπίπτουν είτε με τις ελληνικές διαλέκτους, είτε με την Ιλλυρική ή τη Φρυγική. Και συγκεκριμένα ονόματα όπως *Παρμενίων* ή *Βερενίκη*, είναι ελληνικά, το δεύτερο με αλλοιωμένη προφορά. Γι' αυτό υποστηρίζεται γενικώς ότι πρόκειται για μια γλώσσα διαφορετική από την Ελληνική. Πράγματι, οι Έλληνες θεωρούσαν βάρβαρους τους Μακεδόνες (βλ. Δημοσθένη *Κατά Φιλίππου* Γ 31). Αλλά τελευταία, στο πλαίσιο της εκστρατείας για την ελληνικότητα της Μακεδονίας, οι Έλληνες μελετητές διεκδικούν επίσης την ελληνικότητα της παλιάς γλώσσας. Πιθανόν να ήταν μία ελληνική διάλεκτος, που ο ερχομός της καθυστέρησε, ένας κλάδος αντίθετος σ' αυτόν που προχώρησε προς την Ελλάδα, από τον οποίο προέρχονται οι διάλεκτοι που γνωρίζουμε ως ελληνικές. Με ελάχιστα στοιχεία στη διάθεσή μας, είναι δύσκολο να καταλήξουμε σε ένα συμπέρασμα.

61. Για τη μακεδονική, μετά από τον O. Hoffmann 1906, βλέπε E. Schwyzer-A. Debrunner (πρώτη εκδ.) 1939, σ. 69 επ. Η καινούρια προελληνική θέση εκφράζεται από συγγραφείς όπως ο N. Γ. Καλλέρης 1954, A. Δασκαλάκης 1960, L. A. Giundin 1987, Ά. Παναγιώτου 1992 και Γ. Κ. Προμπονάς 1992. Οι ενδιαφέρουσες έρευνες του A. Γ. Τσοπανάκη, 1993, που ψάχνει μακεδονικό λεξιλόγιο σε βλάχικες διαλέκτους της Μακεδονίας, δε λύνουν το πρόβλημα. Πάντως, είναι φανερό ότι η ελληνική γλώσσα, που μετακινήθηκε προς το N., άφησε χώρο σ' αυτή την καινούρια γλώσσα -μία «μεταγενέστερη» ελληνική ή μία διαφορετική ινδοευρωπαϊκή γλώσσα- που μόνο μετά από τον 4ο αιώνα εξελληνίστηκε.